

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شیطان و جن در قرآن و روایات

جلسه ششم - ۸۸/۸/۱۲

۴-۱) شوون زندگی مادی جنیان و شیطان

مقدمه:

برای تبیین این بحث از آیات سوره‌ی الرحمن بهره خواهیم گرفت.

در این سوره عبارت «فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ» در ۳۱ مورد تکرار شده است.

«آلاء» جمع «إلاء» و به معنی نعمتها میباشد.

«کما» ضمیر مثنی و دلالت بر دو نفر یا دو گروه میکند.

در این سوره بعد از بیان برخی از نعمتهای الهی، با خطاب قرار دادن دو گروه میفرماید: «پس به کدام

یک نعمت های پروردگارتان را نادیده انگاشته و تکذیب میکنید»

از آیات ۱۴ و ۱۵ همین سوره مشخص میشود منظور از این دو گروه «جن» و «انس» میباشد. لذا

میتوان نتیجه گرفت جنیان و انسان ها در بهره برداری از این نعمت ها مشترک هستند، زیرا هر دو در مقابل

این نعمت ها مورد باز خواست قرار گرفته اند. از نعمت هایی که در این سوره برشمرده، میتوان به چگونگی

زندگی جنیان و نعمت هایی که مورد استفادهی آنها قرار میگیرد، پی برد.

۴-۱-۶) از انواع نعمتهای آسمانی، زمینی، دریایی برخوردارند.

در سوره الرحمن آمده است:

«الرَّحْمَانُ (۱) عَلَّمَ الْقُرْآنَ (۲) خَلَقَ الْإِنْسَانَ (۳) عَلَّمَهُ الْبَيَانَ (۴)

الشَّمْسُ وَالْقَمَرَ بِحُسْبَانٍ (۵) وَالنَّجْمُ وَالشَّجَرُ يَسْجُدَانِ (۶) وَالسَّمَاءَ رَفَعَهَا وَوَضَعَ الْمِيزَانَ (۷)

أَلَّا تَطْغَوْا فِي الْمِيزَانِ (۸)

وَ أَقِيمُوا الْوَزْنَ بِالْقِسْطِ وَلَا تُخْسِرُوا الْمِيزَانَ (۹)

وَ الْأَرْضَ وَضَعَهَا لِلْأَنَامِ (۱۰)

فِيهَا فَاكِهَةٌ وَ النَّخْلُ ذَاتُ الْأَكْمَامِ (۱۱)

وَ الْحَبُّ ذُو الْعَصْفِ وَ الرَّيْحَانُ (۱۲)

فَبِأَيِّ آءَالَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ (۱۳)»

در این قسمت از انواع نعمتهای مادی، به نعمتهایی مثل خورشید، ماه، گیاهان، درختان، آسمان، میزان، زمین، میوه ها، نخل، دانه و گیاهان خوشبو اشاره شده است.

توضیح: «شجر» به معنی درخت که دارای شاخه و برگ و طول عمر چند ساله است، میباشد و «نجم» در اینجا به معنی بوته هایی است که معمولاً عمر کمتر از یکسال دارند.

«نجم» به معنی ستاره هم میباشد ولی در اینجا تناسبی با «شجر» ندارد، هر چند برخی مفسرین همین معنا را در نظر گرفته اند.

تمام نعمت هایی که ذکر شد، هم مورد استفاده و بهره وری انسان است هم جنیان.

«میزان» که دلالت بر رعایت عدالت در روابط اجتماعی میکند، خود دلیل است بر اینکه جنیان دارای زندگی گروهی و اجتماعی هستند.

و معلوم است که جنیان هم از زمین و آسمان و خورشید و میوه ها و درختان بهره میبرند، هر چند

کیفیت بهره برداری آنها از این نعمت ها مشخص نشده است.

میتوان گفت از آنجایی که جنیان دارای بدن ظریفی هستند، تغذیه ی آنها نیز لطیف و ظریف است. میتوان

احتمال داد با بو کشیدن مواد مغذی، تغذیه می شوند.

لذا اگر در روایات هم توصیه شده روی مواد غذایی پوشش گذاشته شود، زیرا محل تجمع جنیان خواهد شد، می توان گفت، جنیان با بو کشیدن از این مواد، خود را تغذیه می کنند و این امر موجب از بین رفتن خواص مفید، این مواد خواهد شد.

البته در مباحث بعدی اشاره خواهد شد که تصرف جنیان در زندگی انسان ها محدود است.

«رَبُّ الْمَشْرِقَيْنِ وَ رَبُّ الْمَغْرِبَيْنِ» (۱۷)

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ (۱۸)»

مشرق و مغرب که اشاره به روز و شب دارد، نعمت های الهی هستند. روز برای کار و فعالیت و شب برای آرامش و استراحت. بنابراین جنیان نیز شب و روز و دوره هایی از کار و استراحت را دارند.

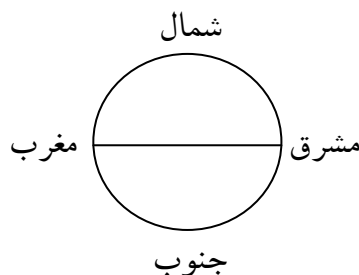
و اما چرا «مشرقین» و «مغربین» ذکر شده است؟

در قرآن کریم در آیاتی عبارت «مشرق و مغرب»، در برخی آیات «مشرقین و مغربین» و در آیاتی دیگر «مشارق و مغارب» آمده است. یعنی گاهی مفرد، گاهی مثنی و گاهی جمع.

مفسرین در مورد تفاوت آنها، توضیحاتی ارائه فرموده اند.

اگر به حالت کلی در نظر بگیریم می توانیم مشرق و مغرب را به عنوان محل طلوع و محل غروب

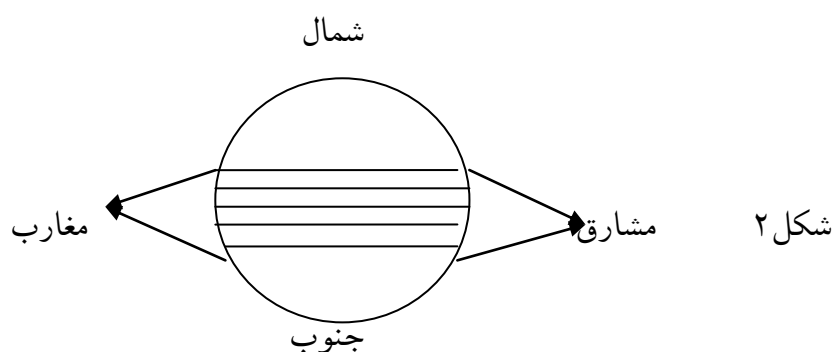
بدانیم.

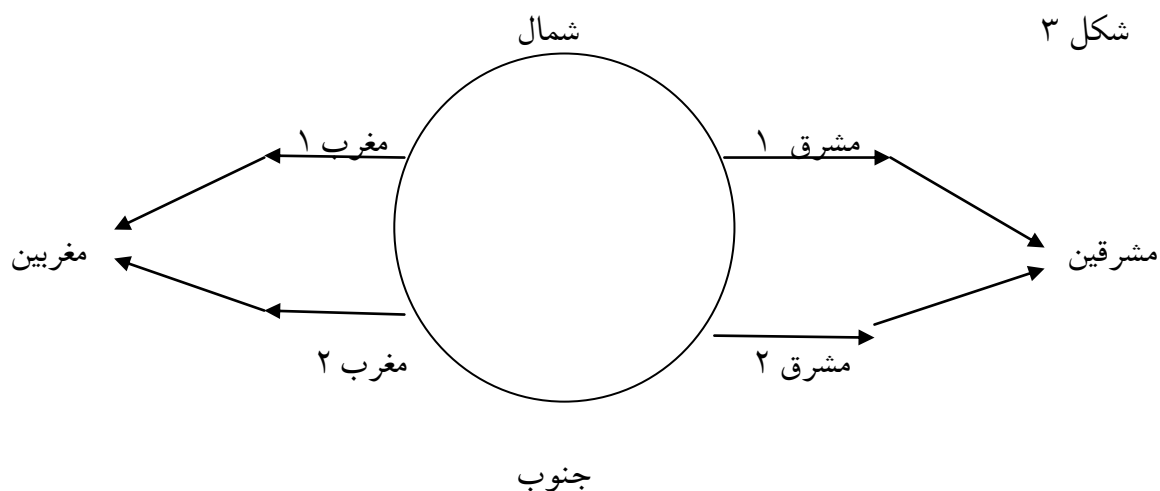
شکل ۱

ولی اگر همین را به شکل لحظه لحظه‌ی مکانی در نظر بگیریم، یعنی در هر روز خورشید در زمان مشخص و مکان معینی طلوع و در زمان و مکان معینی غروب می‌کند که با روز دیگر متفاوت است میتوان از مشارق و مغارب استفاده کرد.

و اینها همهی اشاره به گردش زمین و خورشید و تفاوت طول روز و شب در طول سال و تفاوت فصول دارد.

«مشرقین» و «مغربین» هم اشاره به ابتدا و انتهای محدوده‌ی مشارق و مغارب می‌باشد، نه اینکه دو کره‌ی زمین و دو مشرق و دو مغرب وجود داشته باشد.

«مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيَانِ (۱۹) بَيْنَهُمَا بَرْزَخٌ لَّا يَبْغِيَانِ (۲۰) فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ (۲۱)»

اشاره به بهره‌وری از آب دریاها می‌کند.

«بغی» یعنی تجاوز و تعدی. «لایبغیان» یعنی دریاها با هم تلاقی ندارند، یعنی در بین آنها خشکی قرار داده شده است.

وجود اقیانوس و دریاهایی که در بین آنها نقاط خشکی وجود دارد، زمینه ی بهره برداری از این نعمتها را فراهم می کند.

اگر همهی دریاها در یک سمت و همهی خشکیها در سمت دیگر قرار میگرفت، دریاها قابل بهره برداری کامل نبودند.

از این آیات مشخص می شود جنیان نیز از دریا بهره می برند و مسافرت های دریایی دارند.

«يَخْرُجُ مِنْهُمَا اللَّؤْلُؤُ وَ الْمَرْجَانُ (۲۲)»

لؤلؤ و مرجان دو شیء گران بها و قیمتی هستند که از دریا استخراج می شوند.

میتوان نتیجه گرفت در زندگی جنیان نیز نظام اجتماعی اعتباری وجود دارد که برخی اجناس قیمتی و برخی دیگر کم ارزشند.

به هر حال یک نظام اقتصادی نیز در زندگی جنیان وجود دارد.

«وَلَهُ الْجَوَارِ الْمُنشآتُ فِي الْبَحْرِ كَالْأَعْلَامِ (۲۴)»

کشتی هایی که در عظمت و بلندی مثل کوههای بزرگ هستند، مورد استفاده ی جن و انس در دریا قرار می گیرد.

بنابراین جنیان نیز مسافرت دارند و از کشتی ها در دریا استفاده می کنند.

«كُلٌّ مِّنْ عَلَيْهَا فَان (۲۶)»

«وَيَبْقَى وَجْهَ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَ الْاِكْرَامِ (۲۷)»

از ظاهر این آیات بر می آید که جنیان نیز مثل انسان ها دارای طول عمر هستند. البته از شواهد بر می آید که طول عمر آنها از انسان امروزی بیشتر است.

«يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلُّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ (۲۹)»

تمام آنچه در آسمانها و زمین هستند، همواره حاجات و نیازهای خود را از خداوند طلب می کنند، و خداوند لحظه به لحظه مشغول تأمین این نیازهاست البته انجام برخی امور و شوؤن خداوند را از شوؤن دیگر باز نمیدارد (لایشغله شأن عن شأن):

خداوند در هر لحظه میتواند تحول ایجاد کند. لذا انسان نباید هیچگاه نا امید باشد. کار نشدنی در شأن خداوند نیست. بنابراین جنیان علاوه بر زندگی مادی، زندگی معنوی نیز دارند و خواستههای خود را از خداوند درخواست کرده و خداوند برای آنها تحول ایجاد میکند. این بخش از زندگی جنیان در ادامه مباحث خواهد آمد.

«يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ إِنِ اسْتَطَعْتُمْ أَنْ تَنْفُذُوا مِنْ أَقْطَارِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ فَانْفُذُوا لَأَنْتُمْ كَذِبُونَ إِلَّا بِسُلْطَانٍ (۳۳)»

ای گروه جن و انس، اگر میتوانید، از مرزهای آسمان و زمین عبور کنید. البته این کار عملی نیست مگر با اراده و تسلط الهی.

از لفظ «معشر» که به معنای گروه می باشد می توان نتیجه گرفت جنیان هم مثل انسان دارای زندگی اجتماعی هستند.

و از عبارت «لَأَنْتُمْ كَذِبُونَ إِلَّا بِسُلْطَانٍ» میتوان فهمید این کار با ارادهی الهی امکان پذیر است. بنابراین

انسان ها و جنیان میتوانند با بهره گیری از وسایل و ابزار آلات خاص در آسمان ها و زمین تصرف کنند.

البته اگر آسمان را به معنای معنوی هم در نظر بگیریم، معنای فوق نیز صادق است.

از این آیه میتوان احتمال داد که جنیان به کرات دیگر نیز دست یافته باشند. این در صورتی است که مراد از آن، آسمان ظاهری باشد ولی اگر مقصود آسمان معنوی باشد باز اجمالاً میتوان از این آیه برداشت کرد که جنیان این قابلیت را دارند که در آسمان ها نفوذ کنند. افزون بر این آیه آیات مشابه دیگر نیز وجود دارد. پس منظور از آسمان در این آیه، آسمان های معنوی است، جنیان می توانند به جهان غیب دست پیدا کنند. بحث پیرامون دسترسی جنیان به عوالم غیب به طور مشروح در مباحث آینده خواهد آمد.

بنابراین از مجموعه ی این آیات می توان چگونگی زندگی مادی جنیان را استنتاج کرد.

۴-۱-۷) جنس مذکر و مونث، ازدواج و توالد و تناسل دارند.

برای توضیح بیشتر به سوره ی جن-آیه ی ۶ دقت خواهیم کرد:

« وَ أَنَّهُ كَانَ رِجَالٌ مِّنَ الْإِنسِ يَعُوذُونَ بِرِجَالٍ مِّنَ الْجِنِّ فَزَادُوهُمْ رَهَقًا »

مردانی از انسان ها هستند که به مردانی از جنیان پناه می برند و آنها باعث افزایش گواهی آنان

میشوند. از این آیه میتوان نتیجه گرفت که جنیان دارای دو جنس زن و مرد هستند.

آیه ی دیگری که به این بحث کمک میکند سوره کهف-آیه ی ۵۰ میباشد که قبلاً از آن در اثبات جن

بودن ابلیس استفاده شد:

«...أَفَتَتَّخِذُونَهُ وَ ذُرِّيَّتَهُ أَوْلِيَاءَ مِن دُونِي وَ هُمْ لَكُمْ عَدُوٌّ...»

آیا شما ابلیس و فرزندان او را به عنوان ولی و سرپرست و پروردگار خودتان میگیرید (و خداوند را

رها میکنید) در حالی که آنها دشمنان شما هستند.

از این آیه معلوم میشود ابلیس، از نوع جن و دارای فرزندان فراوانی میباشد که ذریه و خاندان او را

تشکیل میدهند.

در روایتی که در ذیل همین آیه آمده است اشاره شده به ازای هر مولود انسانی که به دنیا می‌آید، شیطان نیز دو فرزند به فرزندان خود اضافه میکند تا او را از مسیر صراط مستقیم باز دارند.

برای تکمیل بحث به آیه ۵۶ از سوره‌ی الرحمن اشاره خواهیم کرد:

« فِيهِنَّ قَاصِرَاتُ الطَّرْفِ لَمْ يَطْمِثْهُنَّ إِنْسٌ قَبْلَهُمْ وَلَا جَانٌ »

در آن بهشت زنان بسیار زیبایی هستند که قبل از این هیچ انسان و هیچ جنی با آنها ارتباط برقرار نکرده است.

از این آیه میتوان نتیجه گرفت جنیان هم مثل انسان دارای نیروی جنسی هستند و میتوانند ارتباط جنسی برقرار کنند و دارای دو جنس زن و مرد هستند.

از این آیه میتوان استفاده کرد که جنیان با انسان ها نیز میتوانند ارتباط جنسی داشته باشند.

در مقابل، برخی از انسان ها این قدرت را پیدا میکنند که در جنیان تصرف کرده و آنها را به خدمت بگیرند. البته استخدام جنیان از شاخه های سحر بوده و شرعاً حرام است.

در این حالت بحث ازدواج انسان با جن پیش می‌آید که به نظر مراجع بنا بر احتیاط واجب این کار جایز نیست، زیرا در این حالت کفویت جسمی وجود ندارد.

بنابراین به یقین میتوان گفت جنیان دارای دو جنس زن و مرد بوده و توالد و تناسل دارند، ولی در مورد نحوه ی زاد و ولد آنها از آیات و روایات نمیتوان به اطلاع دقیقی دست یافت.

شاید مبهم بودن بسیاری از جزئیات نحوه ی زندگی جنیان خود دلیلی باشد بر اینکه ما نباید وارد ریزه‌کاریهای زندگی آنها شویم. هدف ما از بررسی کلیات زندگی جن ها نیز یافتن اطلاعاتی در مورد شیطان و ابلیس میباشد.